

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра історії держави і права України і зарубіжних країн

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Історія держави і права України»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Історія держави і права України»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т
імені Ярослава Мудрого, 2022. 21 с.

Розробники:

І.М. Скуратович, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри
історії держави і прав України і зарубіжних країн
Д.А. Шигаль, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії
держави і права України і зарубіжних країн

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і
зарубіжних країн
(протокол №1 від 2 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн
(протокол №9 від 29 червня 2021 р.)
(протокол №6 від 29 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри – В.Д. Гончаренко, доктор юридичних наук, професор

В.о. завідувачки кафедри – Г.П. Пономарьова, кандидатка юридичних наук,
доцентка

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Історія держави і права України
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладач	Шигаль Денис Анатолійович, доцент, кандидат юридичних наук
Контактний телефон	057-704-29-94
Е-mail	history_new@nlu.edu.ua , d.a.shygal@nlu.edu.ua
Консультації	Викладачі перебувають на кафедрі відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій. Вул. Пушкінська, 77 к. 35.
Онлайн-консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ Zoom, Teams та ін.

Анотація навчальної дисципліни

Формуються знання та навички щодо методики історико-правових досліджень. Поглиблено досліджуються найбільш дискусійні та суперечливі питання державно-правового розвитку України на різних етапах її історії. Вивчаються перші державні утворення і правові джерела на території Північного Причорномор'я і Приазов'я у середині I тис. до н. е. – V ст. н.е. Значна увага приділена формуванню держави і права східних слов'ян у період зародження і становлення феодальних відносин (VI – початок XII ст. н. е.), а також українським землям у період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.).

Розглядається державний лад і джерела права на українських землях у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – XVII ст.) та відродження національної держави і права України в ході визвольної війни українського народу у 1648-1654 рр. Вивчається державний лад і право на території українських земель під час їх перебування під владою іноземних держав (друга половина XVII ст. – початок XX ст.). Особливу увагу приділено дослідженню історико-правових явищ, що мали місце в ході Української національної революції 1917-1920 рр. Досліджується комплекс питань, пов'язаних з проголошенням радянської державності в Україні та державно-правовим розвитком радянської України у 1917-1991 рр.

Аналізуються історико-правові явища, пов'язані із проголошенням незалежності України у 1991 р., реформуванням державного ладу в перші роки незалежності України, а також прийняття Конституції України 1996 р.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є: розширення знань у предметній сфері науки історії держави і права України; ознайомлення з методикою і технікою проведення історико-правових досліджень; поглиблене вивчення найбільш дискусійних і суперечливих питань історії держави і права України; пізнання закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права України; дослідження теоретико-правового та історико-правового рівнів пізнання, розвиток умінь по їх інтегративному поєднанню в ході навчальної діяльності.

Завдання:

- володіння методологією історико-правових досліджень, зокрема, знання структури історико-правових методів, включаючи їх теорію, методику і техніку застосування;
- знання змісту основних категорій історико-правової науки та діалектичного зв'язку між ними;
- розуміння головних закономірностей державно-правового розвитку України;
- вільне орієнтування у системі основних джерел історії держави і права України;
- розуміння основних проблем історії держави і права України як навчальної дисципліни;
- уміння будувати реалістичні моделі державно-правової еволюції України.
- виявлення історичних закономірностей в межах предметної сфери науки історії держави і права;
- аналіз джерел права в контексті еволюції суспільно-економічних

відносин.

***Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.
Міждисциплінарні зв'язки***

Пререквізити: «Теорія права», «Економічна теорія», «Українська культура», «Історія держави і права зарубіжних країн».

Кореквізити: «Теорія права».

Постреквізити: «Конституційне право України», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Цивільний процес», «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Трудове право», «Господарське право», «Фінансове право», «Екологічне право», «Земельне право».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1.1. Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів і процедур періодів Русі-України, польсько-литовської доби, Гетьманщини.

РН НД 1.2. Характеризувати повноваження органів публічної влади Русі-України, Великого князівства Литовського, Польського королівства, Речі Посполитої, Козацької держави.

РН НД 1.3. Здійснювати критичний і системний аналіз державно-правових явищ і процесів при вивченні основних джерел права періодів Русі-України, польсько-литовського панування, Гетьманщини.

РН НД 1.4. Здійснювати всебічний критичний аналіз особливостей державно-правового розвитку українських земель у період феодальної роздробленості.

РН НД 1.5. Формувати план наукового дослідження з питань історії держави і права України за результатами опанування зібраних історико-правових джерел.

РН НД 1.6. Дискутувати з наведенням надійних аргументів під час висвітлення і обговорення найважливіших проблем історії держави і права України.

РН НД 1.7. Робити концентровані лаконічні висновки з основних питань історії держави і права України.

РН НД 1.8. Розуміти недоліки і переваги статистичних даних як різновиду джерел історико-правового дослідження.

РН НД 1.9. Вміти оперувати статистичними даними під час характеристики основних етапів становлення і розвитку українських держави і права.

РН НД 2.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України під час її перебування у складі інших держав.

РН НД 2.2. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз історико-правових документів періоду перебування українських земель у складі інших держав.

РН НД 2.3. Демонструвати знання інститутів міжнародного публічного і приватного права під час пояснення специфіки розвитку держави і права України у другій половині XIX ст.

РН НД 2.4. Грамотно використовувати правничу термінологію під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у період становлення капіталістичних відносин.

РН НД 2.5. Володіти навичками пошуку в мережі Інтернет основних джерел з історії держави і права України періоду становлення і розвитку капіталістичних відносин у другій половині XIX ст.

РН НД 2.6. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин під час характеристики державно-правового розвитку України у другій половині XIX ст.

РН НД 2.7. Характеризувати сутність і специфіку державно-правового розвитку України під час формування і становлення капіталістичних відносин у другій половині XIX ст.

РН НД 3.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України доби радянської державності і права.

РН НД 3.2. Проаналізувати, виходячи з основ права Європейського Союзу, конституційне будівництво у період існування Української Народної Республіки доби Центральної Ради, під час будівництва і розвитку радянської державності на території України та в умовах розбудови Української незалежної держави.

РН НД 3.3. Демонструвати знання інститутів міжнародного публічного і приватного права під час пояснення специфіки розвитку держави і права України у ХХ ст.

РН НД 3.4. Дотримуватися основних правил вживання правничої термінології під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у ХХ ст.

РН НД 3.5. Характеризувати специфіку застосування норм матеріального і процесуального права в умовах Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр.

РН НД 3.6. Характеризувати специфіку застосування норм матеріального і процесуального права України під час її входження до складу СРСР.

РН НД 3.7. Демонструвати знання і розуміння цінностей, принципів і стандартів у межах різних правових галузей в ході аналізу специфіки правового розвитку України у період радянських державності і права.

РН НД 3.8. Пояснювати особливості реалізації та застосування основних правових інститутів і процедур під час розвитку Української незалежної держави після здобуття незалежності у 1991 р. відповідно до принципів захисту прав і свобод людини.

РН НД 3.9. Проводити порівняльну характеристику розвитку приватного і публічного права на різних етапах державно-правової еволюції України в умовах ХХ ст.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми семінарських занять	
1.	Предмет і метод історії держави і права України		4
2.	Держава і право східних слов'ян у період зародження і становлення феодальних відносин (VI – поч. XII ст.)	Пам'ятки права Русі-України	6
3.	Держава і право Русі-України у період феодальної роздробленості (XII-XIV ст.)	Галицько-Волинська держава	4
4.	Державний лад і право на українських землях у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – XVII ст.)	Право на українських землях у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – XVII ст.)	4
5.	Визвольна війна українського народу 1648-1654 рр.	Формування української національної держави у 1648-1654 рр.	4
6.	Державний лад і право Гетьманщини (середина XVII – друга половина XVIII ст.)	Правовий статус України за Переяславською угодою 1654 р.	4
7.		Кодифікація права України у XVIII ст.	6
8.	Державний лад і право на українських землях у другій половині XIX ст.	Селянська реформа 1861 р. в Україні	4
9.		Судова реформа 1864 р. в Україні	4
10.	Державний лад і право на західноукраїнських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини (друга половина XIX ст. – початок XX ст.)	Особливості правового розвитку західноукраїнських земель у складі Австрії та Австро-Угорщини (друга половина XIX ст. – початок XX ст.)	2
11.	Державний лад і право Правобережної, Лівобережної та Південної України з початку XX ст. до 1917 р.	Зміни у суспільному, державному ладі і праві на українських землях на початку XX ст.	6
12.	Становлення Української Народної Республіки (УНР). Українська держава гетьмана П. Скоропадського	Універсали Української Центральної Ради	4
13.		Українська держава періоду Гетьманату П. Скоропадського	2
14.	Українська Народна Республіка часів Директорії. Становлення і розвиток Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР)	Західноукраїнська Народна Республіка	2

15.	Утворення і розвиток радянської державності і права в Україні (1917-1953 рр.)	Кодифікація права України у період нової економічної політики	2
16.	Державність і право західноукраїнських земель між двома світовими війнами	Основні тенденції суспільно-політичного розвитку на західноукраїнських землях у 1920-1939 рр.	6
17.	Радянська державність і право в Україні у 1953-1991 рр.	Зміни у державному ладі України під час панування комуністичного тоталітарного режиму (1953-1985 рр.)	4
18.	Проголошення і початок розбудови Української незалежної держави	Проголошення у 1991 р. незалежності України	6
		Основні тенденції розвитку держави і права України після прийняття Конституції України 1996 р.	2
	Усього		76

***Види навчальних занять і самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання***

№ п/п	Теми лекцій	Теми семінарських занять	Самостійна робота (в годинах)
1.	Предмет і метод історії держави і права України		138
2.	Держава і право східних слов'ян у період зародження і становлення феодальних відносин (VI – початок XII ст. н. е.)	Пам'ятки права Русі-України	
3.	Державний лад і право в Україні у другій половині XIX ст.		
4.	Відродження Української національної державності (1917-1920 рр.)	Універсали Української Центральної Ради	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, історико-правових документів;
- участь у роботі студентського наукового гуртка;
- вирішення історико-правових завдань, самотестування;

- написання есе і рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до семінарських занять, колоквіумів і тестування.

Завдання й методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Навчально-методичному посібнику для самостійної роботи та семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія держави і права України» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Література:

Основна література:

1. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України: підручник. Харків: Право, 2021. 472 с.
2. Іванов В. М. Історія держави і права України: підручник. Київ: Атіка, 2007. 728 с.
3. Історія держави і права України: підручник / За ред. А.С. Чайковського. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 512 с.
4. Історія держави і права України: підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін.; за ред. В. Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 552 с.
5. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум / М. Ю. Бурдін, Є. С. Логвиненко, І. А. Логвиненко; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Майдан, 2021. 890 с.
6. Історія державності України: експеримент. підруч. / За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Одісей, 2004. 608 с.
7. Історія України та її державності: навч. посіб. / За наук. ред. Л. Є.

Дещинського. Львів: Бескид Біт, 2005. 368 с.

8. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України: підручник. Київ: Ін Юре, 2008. 624 с.

9. Музиченко П. П. Історія держави і права України: навч. посіб.; 6-те вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 471 с.

10. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення: навч. посіб.; 3-те вид., переробл. і допов. К.: Знання-Прес, 2006. 422 с.

11. Терлюк І. Я. Історія держави і права України: навч. посіб.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Київ: Атіка, 2011. 944 с.

12. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс; ЛНУ ім. І. Франка. Київ: Ін Юре, 2015. 808 с.

13. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 384 с.

14. Хрестоматія з історії держави і права України: навч. посіб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого; за ред. В. Д. Гончаренко; вид. 3-тє, переробл. Київ: Ін Юре, 2003. 800 с.

15. Хрестоматія з історії держави і права України: навч. посіб. / М-во освіти і науки України; упоряд.: А. С. Чайковський (кер.) та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 656 с.

Додаткова література:

1. Антологія української юридичної думки / за заг. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. кн., 2002. Т. 2: Історія держави і права України: Руська Правда. 592 с.

2. Антологія української юридичної думки / за заг. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. кн., 2003. Т. 3: Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. 584 с.

3. Бандурка О. М. Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVIII ст. – 1917 р.): монографія. Харків: Золота миля, 2012. 616 с.

4. Бедрій М. М. Копні суди на українських землях у XIV – XVIII ст.: історико-правове дослідження: монографія; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: Галиц. друкар, 2014. 264 с.
5. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.): монографія; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 628 с.
6. Бойко І. Місце і роль Конституції України 1710 р. в багатомісячній історії національного державотворення. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVII звіт. наук.-практ. конф., 5-6 лют. 2021 р. : у 2-х ч. / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Юрид. ф-т; голов. ред. В. М. Бурдін. Львів, 2021. Ч. 1. С. 39-46.
7. Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до Антів. Київ: Кріон, 2008. 280 с.
8. Волошин Ю. В. Розкольніцькі слободи на території Північної Гетьманщини у XVIII ст.: історико-демографічний аспект: монографія. Полтава: АСМІ, 2005. 312 с.
9. Гавриленко О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н. е. – перша половина VI ст. н. е.): монографія. Харків: Парус, 2006. 352 с.
10. Головка О. Б. Корона Данила Галицького: Волинь та Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя. Київ: Стилос, 2006. 576 с.
11. Голодомор в Україні 1932–1933 років за документами Політичного архіву Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина / упоряд. А.І. Кудряченко, Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НІСД, 2008. 336 с.
12. Гончаренко В. Д. Право України в період десталінізації (друга половина 1950-х – перша половина 1960-х рр.). *Правова система України: історія, стан та перспективи*: у 5 т. Харків, 2008. Т. 1: *Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України*; підрозд. 2.6.5. С. 472–480.

13. Гончаренко В. Д. Право України в період перебудови (1985–1991 рр.). Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Харків, 2008. Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України; підрозд. 2.6.7. С. 498–506.

14. Гончаренко В. Д. Право України в період уповільнення темпів суспільного розвитку і застою (середина 1960-х – середина 1980 рр.). Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Харків, 2008. Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України; підрозд. 2.6.6. С. 480–498.

15. Гончаренко В. Д. Статус Української СРР за першою Конституцією Союзу РСР. *Вісник Академії правових наук України*. 2013. № 1. С. 57-65.

16. Демиденко Г. Г. Про деякі актуальні методологічні проблеми історії і права України. Актуальні проблеми науки історії держави і права: матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. А. Й. Рогожина (м. Харків, 5 жовт. 2013 р.). Харків, 2013. С. 24–28.

17. Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди в період Київської Русі і феодальної роздробленості (IX – середина XIII ст.). *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип. 21. С. 89–98.

18. Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: навч. посіб.; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2007. 280 с.

19. Забзалюк Д. Є. Історія держави та права України: навч. посібник (у схемах і таблицях) / Д. Є. Забзалюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 120 с.

20. Заріцька І. М. Земельне законодавство доби української революції 1917–1921 рр. Київ: Атіка, 2010. 240 с.

21. Здобуття незалежності України 1991. Історія проголошення, документи, свідчення: у 2 т. / Асоц. народ. депутатів України; голова ред. ради О. Барабаш; відп. ред. Я. Зайко. Житомир: Рута, 2011. Т. 1-2.

22. Іванова А. Ю. Законодавчий процес і законодавча техніка в період Центральної Ради, гетьманату П. П. Скоропадського та Директорії: монографія; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Наук. думка, 2011. 223 с.

23. Кіселичник В. П. Міське право та самоврядування громади Львова (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 352 с.

24. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право в Україні (ХІV – перша половина ХІХ ст.): історико-правове дослідження. Львів: ПАІС, 2008. 406 с.

25. Ковальова С. Г. Судебник Великого князя Казимира Ягайловича 1468 року: монографія; Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2009. 112 с.

26. Козаченко А. І. Земське самоврядування в Полтавській губернії (1864–1920 рр.): монографія; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, Полт. ф-т. Полтава: Полт. літератор, 2009. 208 с.

27. Козюбра М., Лисенко О. Євразійська або слов'янська правова сім'я: реальність чи міф. *Українське право*. 2003. № 1. С. 7-16.

28. Кондратюк С. В. Розвиток доктрини українського парламентаризму в Галичині у складі Австро-Угорщини. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2008. Вип. 2. С. 54–62.

29. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. Луцьк: Терен, 2007. 456 с.

30. Корогод Г. І., Грובהва В. П. Перша Конституція України. Пилип Орлик і його діяльність в еміграції: навч. посіб.; 2-ге вид., допов. Суми: Унів. кн., 2011. 128 с.

31. Корона, або Спадщина Королівства Руського; за заг. ред. Л. Івшиної; вид. третє, стереотипне. Київ: ТОВ «Українська прес-група», 2018. 696 с.

32. Котляр М. Ф. Феномен удільної роздробленості Русі (повернення до

проблеми). *Український історичний журнал*. 2013. №2. С. 24–37.

33. Макарчук В. С. Міжнародно-правове визнання державного кордону між Україною і Польщею (1939–1945 рр.): монографія; Міжнар. асоц. істориків права, Львів. ін-т внутр. справ при НАВС України. Київ: Атіка, 2004. 348 с.

34. Моряк-Протопопова Х. Правовий статус та повноваження Галицького намісництва (1849–1918 рр.). *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 52. С. 96–103.

35. Отрощенко В. В. Етнічна історія населення України в I тис. до н.е. Етнічна та етнокультурна історія України: у 3 т. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 1, кн. 2. С. 121–148.

36. «Пакти і Конституції» Української козацької держави: до 300-річчя укладення / НАН України, Ін-т історії України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Держ. арх. служба України, Центр. держ. іст. арх., м. Київ; відп. ред. В. А. Смолій; упоряд. М. С. Трофимук, Т. В. Чухліб. Вид. факс. Львів: Світ, 2011. 440 с.

37. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності; пер. з англ. Р. Клочка. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с.

38. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі; авторизований переклад з англійської. Київ: Критика, 2015. 456 с.

39. Пономарьова Г.П. Досвід застосування пропорційної виборчої системи на виборах народних депутатів України 2006 р. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр.; редкол. Ю.Г. Барабаш та ін. Харків: Право, 2014. Вип. 28. С. 33–45.

40. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі: навч. посіб. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; уклад. Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв; вступ. ст. В. Я. Тацій. Харків: Право, 2014. 344 с.

41. Редько А. Особливості територіального принципу організації системи влади й управління в УРСР (1957–1962 рр.). *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 142–145.

42. Рум'янцев В. О., Гоцуляк С. Л. Судоустрій та судочинство Гетьманщини (друга половина XVII - перша половина XVIII століть). *Проблеми законності: зб. наук. праць*. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. Вип. 155. С. 8-25.

43. Рух опору в Україні, 1960–1990 / голов. ред. О. Зінкевич; Музей-архів і документ. центр укр. самвидаву при вид. «Смолоскип». Київ: Смолоскип, 2010. 804 с.

44. Рябошапко Г. Суверенітет в Україні: від радянської Федерації – до незалежної держави: монографія. Львів: Простір-М, 2012. 520 с.

45. Савчин М. Вихідні засади конституційної традиції в Україні. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 2 (4). С. 35-40.

46. Самохвалов В. До питання про предмет історії права України. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2010. Вип. 84. С. 15–18.

47. Серьогіна С. Г., Демиденко Г. Г. Про демократичні традиції вітчизняного державотворення. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування*. Харків: Право, 2021. Вип. 41. С. 11-37.

48. Скуратович І. М. Адміністративно-територіальний устрій України в 1920–1930-х рр. і його впливи на організацію державного управління: історико-правове дослідження: монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2004. 192 с.

49. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності. *Право України*. 2021. №9. С. 12-21.

50. Тимцуник В. Радянське державне управління 50-60-х років (методологічний аспект). *Збірник наукових праць УАДУ при Президентові України*. 2003. Вип. 2. С. 8–18.

51. Тисяча років української суспільно-політичної думки: у 9 т. Київ: Дніпро, 2001. Т. 1: (X – XV ст.). 632 с.
52. Тищик Б. Перші європейські конституції України, Польщі, Франції (XVIII ст.) та їх порівняльна характеристика. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVII звіт. наук.-практ. конф., 5-6 лют. 2021 р.: у 2-х ч. / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Юрид. ф-т; голов. ред. В. М. Бурдін. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2021. Ч. 1. С. 81-86.
53. Україна. Нова епоха: 1991–2011: [часопис 20 років Незалежності] / упоряд. А. А. Кокотюха. Київ: КМ Publishing, 2011. 352 с.
54. Україна: антологія пам'яток державотворення X – XX ст.: у 10 т. – Київ: Основи, 2008. Т. 7: Відродження української державності. 704 с.
55. Українська державність: історико-правові нариси / за заг. ред. В. А. Смолія. Київ: Юридичне видавництво «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса, 2021. 976 с.
56. Усеїнова Г. С. Адвокатура УСРР 1921–1929 років: монографія. Харків: НТМТ, 2012. 151 с.
57. Усеїнова Г. С. Становлення та розвиток судової системи України 1921–1929 років: історико-правовий аналіз. Харків: НТМТ, 2012. 275 с.
58. Чухліб Т. В. Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи (1663–1713); НАН України, Ін-т історії України, НДІ укр. козацтва. Київ: Києво-Могилян. акад., 2004. 285 с.
59. Шигаль Д. А., Капліна В. А. Перший Курултай кримськотатарського народу 1917 року: історико-правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Серія «Право». Вип. 52. Т. 1. С. 60-64.
60. Шигаль Д. А. Типологія та основні схеми періодизації історії держави і права. *Форум права*. 2011. № 1. С. 1140–1143. URL: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11sdadip.pdf>
61. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Четверте видання. Київ: Критика, 2009. 584 с.

62. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ: Генеза, 1997.

63. Lishorova K.M., Rumiantsev V.O., Sivash O.M. Ukrainian central council as revolutionary parliament of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. № 28(4). С. 29-42.
<http://visnyk.kh.ua/uk/article/ukrayinska-tsentralna-rada-yak-revoluyutsiyny-parlament-ukrayini>

64. Omarova A.A., Honcharenko V.D., Shyhal D.A. Legal status of the union republics during the rebuilding (1985-1991). *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2022. № 29(1). С. 39-49.
<http://visnyk.kh.ua/ru/article/pravovy-status-soyuznikh-respublik-za-chasiv-perebudovi-1985-1991-rr>

Інтернет-ресурси:

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 20.08.2022).

2. Сайт «History | Твоя електронна бібліотека». URL: [History | Твоя електронна бібліотека \(uahistory.co\)](http://uahistory.co) (дата звернення: 20.08.2022).

3. «Ізборник». Українська електронна історична бібліотека. URL: <http://litopys.org.ua/mainf.htm> (дата звернення: 20.08.2022).

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: [Каталоги | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського \(nbuv.gov.ua\)](http://nbuv.gov.ua) (дата звернення: 20.08.2022).

СЕНМК:

1. Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн URL:

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=62:kafedra-istorii-derzhavi&Itemid=151

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично й активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при вирішенні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні й самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені з поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([Кодекс академічної етики НЮУ \(nlu.edu.ua\)](http://nlu.edu.ua)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки в навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції), а ноутбуки і планшети – для ведення конспектів лекцій і відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Історія держави і права України» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Завданням *поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово

представити певний матеріал. Оцінювання результатів навчання студентів в межах поточного контролю здійснюється шляхом тестування (з використанням комп'ютерних технологій), оцінки усних відповідей студентів на семінарських заняттях, а також творчих робіт (наукових робіт) студентів, що виконуються самостійно чи в межах участі в роботі студентського наукового гуртка з історії держави і права. З метою проведення контрольних заходів у формі тестування кафедра визначає перелік ключових питань навчальної дисципліни, які мають бути розглянуті в кожній темі лекції та/або семінарського заняття та підлягають включенню до банку тестових завдань.

Тестування з тем кожного з трьох модулів проводиться дистанційно у встановлені кафедрою строки з максимальною оцінкою 5,0 балів за один тест (мінімальна допустима оцінка 3,0 бали за тест), що разом дозволяє отримати до 15 балів за тести. Відповіді студентів на семінарських заняттях протягом семестру оцінюються з виставленням 0,3/0,7/1,0 бали(ів) за кожне семінарське заняття, разом – до 22 балів за відповіді на семінарських заняттях. Мінімальна допустима кількість балів за відповіді на семінарських заняттях складає 11 балів. Результати індивідуальної (дослідницької) роботи студентів оцінюються в діапазоні 0-3 балів. Загальна кількість балів за усіма об'єктами поточного контролю має перебувати в діапазоні від 0 до 40 балів, при цьому студент може бути допущений до складання іспиту за наявності не менше 20 балів за результатами поточного контролю.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100

B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0–34